

פרשת שופטים

ז' אלול התשפ"ב

שנה ל' גליון מ"ז

הדלקת הנרות	מועדי שבת	סדר קריש לשבת	לעיקווארד
7:08	8:38	8:59/9:41	ברוקלין
7:08	8:37	8:57/9:40	ירושלים
6:26	8:18	8:49/9:27	בני ברק
6:41	8:15	8:51/9:28	אלעד
6:35	8:16	8:50/9:27	

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חיזוק ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

ואשימה עלי מלך.

במדרש זש"ה ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו.

גיל לפרש הכתוב, כי בודאי להיות בוטח בה' בכל עוז הוא דבר קשה מאוד אצל האדם, רק אמרו הבא לטהר מסייעין אותו, כשהאדם מתרצה בזה אז הקב"ה עוזרו לגמרי, וה"ה בזה אם האדם יש לו עצם בטחון, הקב"ה עוזרו שיהי' בכל לבו בוטח בו.

וזה כונת הכי', ברוך הגבר אשר יבטח בה', והיינו עכ"פ **במקצת** כמו שדרשו כי ביצחק ולא כל יצחק, אז, ע"ז, והי' ה' מבטחו, היינו שיעזרו הקב"ה שיהי' לו **בטחון גמור כולו** בה' מבטחו.

פרדס שאול, מהגה"צ ר' שאול זילברמן זצ"ל, מלפנים אבד"ק קאזמיןקו ויערשוב וראב"ד בלאדז

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך.

יש לפרש על כוחות הסטרא אחרא, וז"ש **ממך** שאתה בראתם על ידי עוונותיך, לא תירא מהם, לאמר איך אשוב על כל עוונותי המרובים, וזהו שנאמר **כי ה' אלקיך עמך**, כי (קידושין ל עמוד ב) אלמלא הקב"ה עוזרו בו, ואצלו ית"ש אין חילוק בין רב למעט, וז"ש המעלך מארץ מצרים, שהיה הגלות דווקא במקום ערות הארץ, להעלות הניצוצי קדושה.

זרע קודש, מהרה"ק מראפשיץ ז"יע

וכתב לו את משנה התורה הזאת.

פירש"י שתי ספרי תורות אחת שהוא מונחת בבית גנזיו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ויל"ד, דלמה הוצרכו לו שתי ספרים ולא ה' די בספר אחד ללמוד בבית גנזיו ונכנסת ויוצאת עמו.

וי"ל דיש ב' לימודים, לימוד תורת נגלה, ולימוד תורת נסתר, וברבים הי' לומד רק חלק הנגלה, וחלק הנסתר לא הי' לומד ברבים רק בביתו בהצנע. וזהו הכוונה שהי' למלך ב' ספרי תורות, כלומר ב' לימודים מיוחדים, אחת שהיא מונחת בבית גנזיו, דהיינו סתרי תורה שהי' לומד בביתו ועין לא ראתה, ואחת שנכנסת ויוצאת עמו היינו נגלות התורה שהי' לומד ברבים. וזהו שאמרו"כ מלפני הכהנים והלויים פי' דכמו שהכהנים והלויים היו להם ב' עבודות מיוחדים, כמו"כ הי' להמלך שתי ספרי תורות על ב' לימודים מיוחדים

ויחי יוסף, מהרה"ק מפאפא ז"יע

חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות.

אומר התרגום בר ממסרתא דייתי בשבתא דכן אתקינא אבהתא.

אפ"ל שזהו על פי כונת מאזח"ל (ביצה טז עמוד א) מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה בר הוצאות של שבת, וזה הפשוט חלק כחלק יאכלו, דהיינו החלקים אשר נקבעו להם **לבד** ממכריו, היינו של שבת כפירוש התרגום, שזהו כלא קצבה, דכן אתקינא אבהתא, היינו והאכלתיך נחלת יעקב, שהיה נחלה בלי מצרים.

שפתי ראם, מהרה"ק ר' אשר מרדכי ראזענבוים ז"יע מקליוולאנד סטראזניץ

תמים תהיה עם ה' אלקיך.

וטעם תמים תהיה עם ה' אלקיך, שנייחד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא **לבדו** עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד, **וממנו לבדו נדרוש העתידות**, מנביאיו או מאנשי חסידי רצוני לומר אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם, ולא נבטח שיבואו דבריהם על כל פנים, אבל אם נשמע

דבר מהם נאמר הכל בידי שמים, כי הוא אלקי האלהים עליון על הכל היכול בכל משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו מפר אותות בדים וקוסמים יהולל ונאמין שכל **הבאות** תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו, ולפיכך אחר אזהרת שאלת העתידות מקום ודורש בעד החיים אל המתים אמר שתהיה תמים עם השם בכל אלה, ולא תירא ממגיד עתיד אבל מנביאו תדרוש ואליו תשמע וזה דעת אונקלוס, שלים תהא בדחלתא דה' אלקך, שלא תהיה חסר ביראתו, כי "תמים" הוא השלם בדבר, כמו שה תמים (שמות יב, ה) שאין בו מום ושום חסרון וזו מצות עשה, וכבר הזכרתי זה בפסוק והיה תמים (בראשית יז, א).

רמב"ן

תמים תהיה עם ה' אלקיך.

הא שהוכיר שם הוי"ה ואלקיך, וידוע דשם הוי"ה הוא רחמים ואלקיך שם אלקים הוא דין, לרמוז כי צריך האדם להלך בתמימות בדרכי ה' בין אם הוא מתנהג עמו במדת החסד ר"ל שהקב"ה משפיע לו טובה וברכה, בין אם הוא מתנהג עמו במדת הדין ר"ל שעוברים עליו צרות ב"מ. שגם הצדיק עוברים עליו צרות על איזה פרטים כדי להתכפר, אלא שהקב"ה מצלהו מהם, כמו שאמר הכתוב: "רבות רעות צדיק ומכולם יצילהו ה'". וזה שאמר: "תמים תהיה עם ה' אלקיך" – ר"ל שתהיה תמים בין אם הוא מנהיגך במדת שם הוי"ה שהוא רחמים, בין הוא מנהיגך במדת הדין שהוא שם אלקיך.

ישמח ישראל, וכן בעוד ספרים

תמים תהיה עם ה' אלקיך. כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעונים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך.

... אבל כפי קשר הפרשה שסמך אחריו, כי הגוים האלה אשר אתה וגו'. יראה לי עוד בפשט הפסוק, שכמו שסמך למעלה, מה יהיה משפט הכהנים אחר שאמר שלא יהיה להם חלק ונחלה עם ישראל, שהוא כאומר אחרי שאני מסיר מהן הנחלות והקנינים, צריך שיתוקן ענינם מצד אחר.

כן הענין כאן בשוה, שידוע הוא שכל אומה נכספת בתכלית הכוסף לדעת מה יהיה באחריתם בפרטי עניניהם, וכל שכן המלכים שהן יותר צריכין לזה. ולפיכך אחרי שאסר עליהן כל הדרכים האלה, צריך שישלים ענינם שלא יהיו בהקדמת ענינם חסרים מיתר האומות. ולפיכך סמך ואמר, תמים תהיה עם ה' אלקיך, ואין ספק שתמים פירושו 'שלם', והוא כאומר **לא תירא פן תחסר דבר** כשתמנע מאלו הדברים שמסרה לך, **כי שלם תהיה עם ה', לא תחסר דבר** שעם היות שהש"י אסר אליך כל הדברים האלה הנה הוא השלימך **ביותר מזה**, וזהו שסמך ואמר כי הגוים אשר אתה יורש אותם אל מעונים ואל קוסמים ישמעו, כלומר, שתכלית ענינם בהקדמת ידיעת פרטיהם ועניניהם הוא, שידעו אותם מפי מעוניהם וקוסמיהם. וגם שידיעתם בזה חסרה, כי המעוננים והקוסמים אם יגיעו שיודיעו קצת דברים העתידים, לא תגיע חכמתם בשום פנים שיודיעום כלם. כמו שאמר הנביא כמהתל בפרעה, יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבואו עליך, ... הנה אם כן תועלת המעוננים והקוסמים אינה שלמה אבל חסרה מאד. אבל אתה לא כן נתן לך ה' אלקיך.

דרשות הר"ן בתנ"ך, הדרוש האחד עשר

רהשי ההלכה

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקלה חסידי בני ברק, מו"ן בשכט הלוי
ונח"מ פסקי מרח"י שבית הדין

פסקים וביורוי הלכות בדבריים
המצויים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי וצ"ל

פסקי הלכות

המשך מהלכות כוס ברכת המזון

י. חיוב בהמ"ז על הכוס: י"א שבהמ"ז טעונה כוס אפילו ביחיד וצריך לחזור אחריו [ולד' המתבר והשו"ע הרב לא יאכל לדיעה זו אם אין לו כוס אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו אפילו אם צריך לעבור זמן אכילה אחת ולד' המג"א והגר"א והמשנ"ב א"צ להמנע מלאכול מחמת כך, ולדעה זו כששנים אוכלים יחד צריך כל אחד מהם כוס בפני עצמו, ומג' ויותר סגי בכוס אחד למוזמן]. וי"א שאינה טעונה כוס אלא בג', וי"א שאינה טעונה כוס כלל אפילו בג', ולכו"ע מצווה מן המובחר לברך על הכוס (שו"ע ורמ"א סי' קפ"ב סי"א ומשנ"ב סי' ק"ג ב"ג ד'), ומנהג העולם להקל כדעיה השלישית ולא לחזור כלל אחר יין אפילו בג' אלא א"כ יש לו יין משום מצווה מן המובחר, וביחיד לא נהגו כלל לברך על היין ואפילו למצווה מן המובחר (משנ"ב סי' קפ"ד וכשו"ע הרב סי"א, וברמ"א סי"ב כ' דיש מודקדקים כשמברכין ביחיד שלא לאחוז הכוס בידם כדי לחוש לד' זוהרה שלא לברך ביחיד על הכוס, אמנם המנהג שלא לברך כלל ביחיד על הכוס וכדלעיל).

יא. שתיית כוס בהמ"ז: צריך לשתות מכוס בהמ"ז כמלא לוגמו שהוא רוב רביעית באדם בנינו, ואדם גדול צריך לשתות כמלא לוגמו ובכל אופן אי"צ לשתות יותר מרביעית (שו"ע סי' ק"צ סי"ג ומשנ"ב סי"ג), וכיון שנסתפקו הפוסקים שמה שיעור ברכה אחרונה הוא בכזית שהוא כמלא לוגמו או שמה שיעורו רביעית, לכן ישתה כשיעור רביעית שיוכל לברך ברכה אחרונה ויצא מידי ספק (שו"ע ומשנ"ב סי' קפ"ד), ומצווה מן המובחר שיטעמו כל המסובין מעט יין מכוס של ברכה, ואי"צ לטעום דווקא מכוס המברך, אלא יכול כל אחד לטעום מכוס הנמצא לפניו דגם זה נחשב לכוס של ברכה, וגם המסובין יטעמו לכתחילה מכוס שאינו פגום (שו"ע שם סי"א), אבל אם שותין מכוס ששתה ממנו המזמן אינו נחשב לכוס פגום (משנ"ב סי' קפ"ב סק"ד, וד' השו"ע הרב בסי' ק"צ סי"ה כהט"ז בסי' קפ"ב סק"ד) דנחשב לכוס פגום ויש לתקנו לכתחילה קודם שתיית המסובין, ומורן השבט הלוי וצ"ל נהג בקידוש כמשנ"ב והקיל גם למוזג לנסות אחרים מכוס הקידוש מבלי לתקנו ודלא כמשמעות שעה"צ בסי' רע"א סקפ"ט דבכה"ג נחשב לפגום).

יב. שתיית הכוס ע"י אחר: כשקשה למוזמן לשתות את הכוס יכול ליתנו לאחר לשתותו (שו"ע סי' ק"צ סי"ד), ויכול המזמן לברך בפה"ג וליתנו לאחר לשתותו, וכשיכול לשתות מעט יין מצווה מן המובחר שישתה ממנו מעט ואח"כ יתנו לאחר לשתותו כדי שיצא לכו"ע (לבה"ל ד"ה יטעום וד"ה מהמסובין יכול לברך בפה"ג כשאחר שותה ודלא כרעק"א ורח"צ, ולשו"ע הרב בסי' ד' אינו יכול לברך עבור אחר וכח"צ, ואם אחר יברך בפה"ג לד' חלק מהפוסקים לא נחשב כמברך על הכוס, אמנם בקונטרס אחרון סי' רע"ב סק"ב חזר בו וכו' להעיקר כהפוסקים דגם אם אחר מברך בפה"ג נחשב כמברך על הכוס, וגם חזר בו דיכול לברך בפה"ג כשאחר שותה ודלא כח"צ, ועי' באריכות בברורי הלכות הכא).

ביורוי הלכות

שתיית הכוס על די אדם אחר באופן שהמזמן אינו יכול לשתות את היין

שאלה: כשלמברך קשה לשתות את היין, או שמויק לבריאותו, האם יכול לברך בפה"ג וישתה אחר את הכוס, או שכיון שאינו שותהו אינו יכול לברך עליו וצריך השותה את הכוס לברך בפה"ג, ובאופן י"א שאין המזמן מברך בפה"ג, האם נחשב כמברך על הכוס?
תשובה: כ' המחבר בסי' ק"צ סי"ד וז"ל אם המברך אינו רוצה לטעום יטעום אחד מהמסובין כשעור, וכ' רעק"א שבאופן י"א יברך המברך בפה"ג דדלמא בהמ"ז אינה טעונה כוס וא"כ לא הוי ברכת המצוות ואינו יכול לברך בשביל אחר אם אינו מברך גם בשביל עצמו (וכדון ברכת הנהנין דאינו יכול לברך עבור אחר כשאינו אוכל עמו וכדאי' בר"ה כט: ובסי' קס"ז סי"ט), ובבה"ל סי"ד ד"ה יטעום הביא דבריו, והק' דמשות' חכ"צ סי' קס"ח לא משמע כן, דלדבריו אם יברך אחר בפה"ג על הכוס לא קיים הראשון מצות הכוס כלל, ועכ"ל דהמברך בהמ"ז מברך בפה"ג על הכוס, וגם מלשון המחבר שכל יטעום אחד מהמסובין, משמע דהטעימה היא ע"י אחר אבל בפה"ג מברך המברך על הכוס, ומה שהק' רעק"א דכיון דלמ"ד בהמ"ז אינה טעונה כוס אי"ז נחשב לברכת המצוות, י"ל דכיון דלכו"ע מצווה מן המובחר לברך בהמ"ז על הכוס וכמש"כ הרמ"א בסי' קפ"ב סי"א חשיב זה כברכת המצוות, וכן משמע גם מהמחבר בעצמו דאע"ג דלעיל סי' קפ"ב הביא כמה דיעות אם בהמ"ז טעונה כוס או לא, סתם וכתב כאן דיכול ליתן לאחר לטעום לאחר שברך בפה"ג בעצמו (וכדמשמע מפשטות לשונו דאירי בכה"ג וכדלעיל), אלא ע"כ דגם להסוברים דבהמ"ז אינה טעונה כוס חשיב כברכת המצוות, ולדבריו אלו יכול המזמן שאינו רוצה לשתות את היין לברך בפה"ג.
ועי' בשו"ע הרב שם סעיפים ב - ד שהביא ב' דיעות מה היתה כוונת חז"ל שאין אומרים שירה אלא על היין בכל הדברים הטעונים כוס, דיעה א' דהכוונה היא לשתיית הכוס אחר אמירת אותו דבר שתהא אותה אמירה כעין שירה הנאמרת על היין שמונסיים ע"ג המזבח, ומ"מ אי"ז שהמברך בעצמו ישתה מהכוס וסגי גם בשתיית אחר ואפ"ל קטן שלא הגיע לחינוך אם שותה כשיעור מלא לוגמו, אלא שלכתחילה יש להטעימו לקטן שהגיע לחינוך, דאם יטעימו לקטן שלא הגיע לחינוך לא יוכל לברך בפה"ג אע"ג שאינו מעכב (דכיון ששתו מהכוס כמלא לוגמו יצא), ורש"א הוא גם להטעימו לגדול שיברך עליו בעצמו בפה"ג (דרק בעבור קטן שהגיע לחינוך יכול לברך בפה"ג אבל אינו יכול לברך עבור גדול שיועד לברך וכד' החכ"צ וכפי שנבאר לקמן), דיעה ב' דעיקר תקנתם היתה לברכת היין שהיא עיקר שירה הנאמרת על היין ומה שהצריכו לטעום ממנו הוא רק כדי שלא יתא נגאי לכוס שיאמרו שלא לצורך היא ברכה זו (חוץ מקידוש דלכו"ע בעי טעימת מלא לוגמו), ולד' זו יכול לברך בפה"ג ולהטעימו לקטן שלא הגיע לחינוך, אבל להטעימו לגדול ואי"ז נחשב ברכה לבטלה (וכ"ש שיכול להטעימו לקטן שהגיע לחינוך), אבל להטעימו לגדול אי"ז לד' זו, דכיון דהאחר יודע לברך בפה"ג אינו יכול לברך עבורו (ואפ"ל למ"ד בהמ"ז טעונה כוס

שלדעתם הוא כברכת המצוות, וכמש"כ המחבר בסי' רע"ג סי"ד דמי שכבר קידש על הכוס לא יקדש עבור אחר שיועד לקדש, וכ"כ בחכ"צ הנ"ל וכפי שנבאר להלן) וכיון דלד' זו העיקר הוא הברכה, אם האחר יברך בפה"ג לא נחשב שברך על הכוס (וכ"כ החכ"צ שהובא בבה"ל הנ"ל, וראייתו מוגמ' ורש"י בעירובין מ:), ונמצא דהשו"ע הרב לד' א' יכול ליתנו לאחר שיברך בעצמו בפה"ג וישתהו, ולד' ב' אינו יכול ליתנו לגדול לשתות, אבל יכול ליתנו לקטן לשתות לאחר שברך בעצמו בפה"ג, ומסיים בשו"ע הרב שמי שבמצוותיו הפך מאוד לברך בהמ"ז על הכוס (ואינו יכול לשתות מהיין, וגם אין לו קטן שישתה את הכוס) יכול הוא לסמוך על הד' הראשונה להקל בדברי סופרים וליתנו לגדול שיטעום ממנו ויברך בעצמו בפה"ג, ומשמע לפי"ז דלכתחילה יש לחוש לד' הב' שכשאין המזמן מברך בפה"ג, אינו נחשב כמברך בהמ"ז על הכוס.
אמנם בבה"ל ד"ה מהמסובין לאחר שהביא מש"כ החכ"צ דהמזמן אינו יכול לברך בפה"ג עבור גדול שיועד לברך (שהסכים עמו השו"ע הרב), השיג עליו דמסתמת הפוסקים שכל שיכול ליתנו לאחר לטעום (כשהוא בעצמו מברך בפה"ג וכמו שהכריח לעיל בד"ה יטעום) ולא חילוקי דהוא דווקא בקטנים שמצווה לחנכם משמע דהכא שאני דהוה ברכת המצוות, (ועי"ש שדחה ראיית החכ"צ מרש"י בעירובין), ואין להביא ראיה מסי' רע"ג סי"ד דגם בקידוש שהוא ברכת המצוות אין לקדש עבור מי שיועד לקדש, חדא דדבריו דחויים מהלכה וכמש"כ שם בבה"ל, ועוד דלא דמי כלל דהתם כיון שכבר יצא יד"ח למה לו לקדש שוב עבור מי שיועד לקדש, משא"כ הכא שמברך בהמ"ז לחיובו על הכוס תקנת חז"ל נמצא שהוא מברך עבור עצמו אלא שאינו רוצה לטעום וזוהו גם המחבר מודה דיכול לברך וכדמצינו בסי' רע"א סי"ד שסתם המחבר דיכול אחד מהמסובין לטעום מהכוס (קידוש) ולא כ' שהוא דווקא כשאני יודע לברך אלא ע"כ דכיון דהוא מקדש לעצמו, גם לד' יכול לברך בפה"ג עכ"ד, ולד' הבה"ל יכול המזמן לברך בפה"ג וליתנו לאחר לשתות ויוצא לכו"ע ודלא כשו"ע הרב, ולאחר העיון בשו"ע הרב סי' רע"ב בקונט"א סי' ק"ב נראה דלמסקנא חזר בו השו"ע הרב ממש"כ בסי' ק"צ, דבריש דבריו נקט לעיקר דהתקנה היתה לשתיית הכוס ולא לברכה וכד' הא', ולפי"ז יכול ליתנו לשתות לאחר שיברך בפה"ג בעצמו, ומס"ד נראה שחלק על מש"כ החכ"צ דאינו יכול לברך בפה"ג עבור אחר והסכים להלכה דכיון שהוא צריך לטעימה כדי שיצא בבהמ"ז על הכוס יכול הוא לברך בפה"ג ואינו דומה לסי' רע"ג סי"ד הנ"ל, ולד' אלו יכול המזמן לברך בפה"ג כדי שישתה אחר ויוצא בכך את ב' הד' הנזכרות בשו"ע הרב בסי' ק"צ, אלא דמ"מ אם יכול לשתות מעט יין מצווה מן המובחר שיטעום מעט לאחר הברכה ויתן לאחר לשתות שיעור מלא לוגמו דבכך יוצא לכו"ע.
וע"כ להלכה למעשה נראה דלמסקנת הפוסקים יכול המזמן לברך בפה"ג וישתה אחר את הכוס, וכשיכול לשתות מעט יין מצווה מן המובחר שישתה ממנו מעט קודם שיתנו לאחר לשתות.

הילולא דצדיקא

גלביע
ט' אלול תשי"ח

הגה"צ
רבי יונתן שטייף זצ"ל

תמחול נא לי על זאת, כי גדול היה אצלו החטא כשנהנה לפעמים מדברי תורתו אשר יצר לכבוד ד' (הקדמת הגדה מהר"י שטייף).

וכה העיד עליו הגה"צ ר' יונה פארסט זצ"ל משגיח דישיבת נייטרא הנ"ל:

אספרה נא מה שבעיני ראיתי ובאזני שמעתי כמה פעמים אצל הגה"צ רבי יונתן שטייף בעת שהיה פה בישיבה, שהיה לומד לעצמו בספר "פלא ויעץ", ושמעתי אותו בוכה מרירות בעת לימודו ומדבר לעצמו, "אוי, דאס מיינט מען מיך", אוי, הדברים הללו מכוונים אלן, חטאתי עויתי פשעתי. ואף שהיה גדול הדור, וכל התורה היה רגיל על לשונו כפי שאפשר לראות מספריו הק', ועכ"ז היה לומד מוסר בפשטות ובתמימות והיה חי חשבון הנפש על כל מעשיו. עוד סיפר ר' יונה פארסט כי בעת שהלך בפעם האחרונה לבית החולים קודם שהסתלק לעולמו, ניגש אל ארון הספרים ונשק לכל ספריו, וכה אמר להם, אבקש ממכם, בקשו עלי רחמים כי הלא החזקתי אתכם בכבוד...

ולפי גודל מעלותיו כך גודל ענוותנותו, וכה אמר בבחינת "הוא היה אומר", אהא דאיתא (ברכות טז.) "עפר אני בחיי ק'ו במיתתי", דהנה תחיית המתים נלמד מק'ו מכלי זכוכית (סנהדרין צא.). ובסוטה (ה.) דכל המתגאה אינו קם בתחיית המתים. וכה אמר, אם עפר אני בחיי, בענוה ובשפלות רוח, אז יהא ק'ו במיתתי, שאזכה לקום בתחיית המתים. וח"ו להיפך ...

וכעדות תלמידו חביבו הגה"צ מקליוולאנד רעננה זצ"ל, כי פעם לעת ערב ישבתי בחצר ועיינתי בספר, ומור' זצ"ל ישב לעמלה במרפסת ביתו וראה זאת, מיד הטריח עצמו לרדת מביתו אף כי זקן היתה, והיה קשה לו מאוד הירידה, ואמר לי, זה לא בריא לעיניים ללמוד כך בחושך, כי זה יכול לקלקל את הראיה, והלך וחזר ועלה לדירתו. וזהו מכוח גודל הענוה שהיה בו, לא חשב לרגע לקרוא לי לעלות אליו, אלא הטריח עצמו לרדת.

וכ"כ לעת זקנותו הקפיד מאוד לבוא מוקדם לבית המדרש, כדי לא להטריח את ההמון לקום מפניו (מצווה ועושה דף ג.) ופעם אחת איחר לבוא, וישב שם אברך אחד ולא עמד מפניו, אמר לו, אם ת"ח אין אני יודע, אמנם מ"מ לדרגת שיבה כבר הגעתי, וא"כ יש לך לקום ולקיים מפני שיבה תקום...

השאר ספרים רבים, ובהם ספר החיים, שו"ת מהר"י שטייף, חומש לימודי השם בענין המצוות שבין אדם לחבירו, ובו מסורה גדולה ומסורה קטנה, שיטה מקובצת החדש על מס' ברכות, חדשים גם ישנים על הש"ס, ועוד ארגזים שלמים מכת"י שמוציאים נכדיו כעת, בתקוה שזוכה עוד להנות מכתביו ומתורתו עד ביאת גוא"צ בב"א.

גלביע ט' אלול תשי"ח.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

כאילו יצא מבית מדרשו של מרן החת"ס זצ"ל. עוד אמר הרמ"ד זצ"ל שהוא יכול להעיד עליו "שלמד שבעים שנה תורה לשמה".

ועוד העיד בו הגה"צ ר' מנשה קליין גאב"ד אונגוואר זצ"ל בספרו אום אני חומה, "שהוא זקן הסנהדרין שכולם כאחד אמרו עליו מוקדש מוקדש, ונתקבל על כולם כפוסק הדור אחרון". אכן כדי שידעו דור אחרון גודל מעלתו ורם הדרתו, נביא כתי' שמצאו בניו אחריו בגניזו ובו ציין לעצמו סדר גדול בלימודיו, ונשתומם כשעה חדה לגודל הכוחות והתמדתו בתורה שא"א להעלותו על דעתנו כלל.

וזל"ק: **'בעיה לשיקבה'ו**. סדר הלימוד בס"ד בלי נדר ובלי הסכמה יש ללמוד בכל יום - אם יש אפשרות בס"ד: - **תורה**: עמוד אחד חומש, וחצי עמוד בנביאים, וחצי עמוד בכתובים **כסדר** - וחצי עמוד חומש בעל פה - ולפחות יש ללמוד עשרה שורות מתנ"ך. **משנה**: עמוד אחד משניות [לגרוס] כסדר, חצי עמוד משניות בעל פה, [שני משניות בעיון] - ולפחות עשרה שורות.

נמרא: עמוד אחד גמרא עם פירוש הרא"ש וההגהות שבסוף המסכתא, ולעייין בהרמב"ם ההלכות שעל אותו העמוד כפי שמסומן בעין משפט וכסדר הש"ס בס"ד. שיעור גמרא בעיון מה שנלמד ברבים ולפחות עשרה שורות בעיון. **רמב"ם**: [חצי] עמוד בכל יום עם הרב המגיד [משנה] וכסף משנה. **ש"ע**: חצי עמוד עם באר היטב [לגרוס] ולפחות עשרה שורות כסדר. **ש"ע**: מה שנלמד ברבים. **ירושלמי**: [חצי] עמוד עם בירור הלכה עליה ולכותבם. **ילקוט שמעוני**: חצי עמוד קטן.

מדרש רבה: חצי עמוד [ולכתוב הלימודים וציונים על זה]. **מדרש תנחומא**: [חצי] עמוד. **זוהר הק'ק**: עמוד אחד. **תיקונים**: עמוד אחד. **ספר עץ חיים**: חצי עמוד. **משנת חכמים**: חצי עמוד. **ס' חן**: פתחי שערים. **בסדור ר' שבתי ז"ל**: עשרה שורות. **ספר החינוך**: ללמוד מצוה בכל יום, ולעייין בספר מנחת חינוך ובאחרונים בחיבורים. **מצוות השם**: על תר"ג מצוות ובסמ"ג, סמ"ק ויראים. **וספרי שו"ת**, **ושדי חמד**, **וספרי מוסר**, ע"כ הכתי' (מועתק מקונטרס זרע יעקב דחסידי סקווירא).

רבינו זצ"ל הקפיד מעולם לא נהנה מדברי תורה אף שחידושו היו ערבים ונאים בנויים על אדני השכל. וסיפר אחד מתלמידיו ש', כי בעת שהרביץ תורה בישיבת נייטרא אשר במאוונט קיסקא יצ"ו, שהיה שוהה שם בימות הקיץ משך איזה שבועות היה דרכו של רבינו זצ"ל שחוף משיעוריו כסדרן בכל יום דרש מידי יום ביומו בין מנחה למעריב מה שחידש באותו היום, ובכל יום דרש לערך שעה שלימה בסוגיא אחרת להרחיב דעת תלמידיו בידיעת התורה. והתלמיד הנ"ל היה כותב לו חידושו ומפיו אליו יקרא. וכמה פעמים בעת אשר הגיע לעצם החידוש כשהיה דבר חריף נאה ומהודר מאוד, פתאום ראה את רבו עומד אצל הכותל, מכה באגרופו על לבו ובקול דממה דקה בוכה ומתוודה, חטאתי עויתי פשעתי, רבש"ע לא אעשה זאת עוד,

הגה"צ ר' יונתן שטייף זצ"ל נולד בעיר גאיא במדינת מעהרין ג' אלול תרל"ז לאביו הר"ר צבי ז"ל, שהיה תלמיד מובהק להגאון הכתב סופר זצ"ל. וכשגדל הלך ללמוד אצל הרה"ק הגאון בעל שבת סופר זצ"ל, ובמעליו יתנכר נער שעולה הוא לגדולה במעלות התורה, והיה ניכר מאוד בהתמדתו בתורה, עד שקרא עליו 'דער קליינער מתמיד'. ובשבתו שם בישיבת פרעשבורג המעטירה ספג בקרבו עומק שיטת הבהירות והעמקות של בעלסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא בשיטת הרה"ק מרן החת"ס סופר ז"ע. וכ"כ למד אצל הגאונים הר"ר דוד לאקענבאך, והר"ר לייב פרידמאן זצ"ל.

אחר חתונתו ישב כמה שנים על שלחן חותנו, עד שבשנת תרס"ד הוא רק בן עשרים ושש שנים נתמנה להיות לרב בעיר גוטא הסמוכה לפרעשבורג, בשנת תרע"א נתמנה לדין ומ"צ בבית דינו של הגאון הר"ר אליעזר לעוו בקהילת אונגוואר, ושם שימש לערך כ' שנים ונתחבב מאוד על אנשי עירו, וביחוד על חבריו בב"ד שהמליצו עליו פה אחד שגדול הוא בבית ההוראה, ואכן התרכז במיוחד בשנים אלו להפיץ תורת ה' בהלכה למעשה, ולהשכין שלום בין אדם לחבירו.

בשנת תרפ"א נקרא לשמש בדיינות בקהילת בודא-פעסט, ונתחבב גם שם על אנשי עירו עד שגמרו אומר למנותו לרב העיר, ומיד התחיל להרביץ תורה ברבים, ובשנת תרפ"ב הוציא לאור ירחון תורני בשם 'החיים'. ויש שם הסכמות נלהבות מגדולי דורו שכבדוהו בתוארים מופלגים כיאה לגאון ישראל ותפארתו, וכך שימש שם ברבנות עד שנכנסו צוררי היהודים וגרשו כל יהודי העיר בודאפעסט להריגה, וניצל הרה"ק ברכבת קאסטנער הידוע למחנה בערגען בעלזון ומשם לשווייץ, ומשם נסע לארה"ב, ונתמנה להיות דיין ורב קהילת 'עדת יראים ווען' בעיר וויליאמסבורג, וגם שם הנחיל לצעירי הצאן מחכמתו, והרביץ תורה לעדרים ברוב מתיקות, העמיד הרבה תלמידים מופלגים. והיה נותן שיעורים כסדרן מידי יום ביומו, והשמיע מדרשותיו ברבים בהלכה ואגדה ומוסר.

עוצם גדלותו בתורה אי אפשר לפרט עלי גליון כלל וכלל, כי כל מה שנכתוב אינו אלא כיהודה ועוד לקרא, כי כבר העידו עליו כל גדולי דורו עם תוארים מופלגים שאינו במצא כלל, וכתובה הוא עלי גליון בהסכמתם על הוצאת ירחון 'החיים' אסיפת מאמרי וחידושי תורה מפי גדולי תורה, וכולם כאחד העידו והיגידו שהרה"ק הינו גברא דכולא ביה. והגה"צ רמ"ד ווייסמאנדל זצ"ל כששאלו אותו פעם אחת על איזה ענין במילי דעלמא לדעת מה לעשות, שאל בתמיה 'וכי את ר' יונתן כבר שאלת שבאת אלי לשאול'. אמר לו, כי בענין זו צריכים ג"כ ידיעה במילי דעלמא ור' יונתן כולו שקוע בתורה הקדושה וכיון שכן אין מן הראוי לשאול... מיד פקד עליו רמ"ד זצ"ל בזה"ל, "לך ושאל את ר' יונתן, כי סוף כל סוף כל שו"ת שיצא ממנו הוא

ו אלול - הלכות אסורי רכילות - כלל ו

ה. אסור קבלת רכילות הוא אפלו מאיש דמהימן לה כשנים. ואפלו אם אין בדרך ההוא שום צד זכות עליו. והני מלי (פרוש, וכל זה), שאין לו מידיעת ענין הזה תועלת על להבא. אבל אם יש לו מזה תועלת על להבא, כגון, שספר לו, שפלוני רוצה להזיקו בגופו או בממונו וכל ביוצא בזה, ועל כן ישמר ועצמו ממנו. מותר לקבל דבר זה ממנו ולהאמין בזה. אבל לא יגלה זה לאחרים, ואפלו לאנשי ביתו, אם לא שיש לו בהגלי ההוא תועלת על להבא. וכל זה אם הוא מספר לו, ששמע ממנו דבר זה בעצמו, אבל אם הוא שמע מאיש אחר, שאמר לו, ששמע ממנו, אין לו שום יתרון משאר אדם.

ו. ואפלו באופן המועיל, הני מלי דקים לה בגנה דאיש ההוא טובא, דהינה שמכיר היטב את טבע האיש ההוא, שאינו משקר בשום אופן, ואינו מגזם בדבר, ודעתו טומכת עליו כל כך, עד שגאמנים לו דבריו בזה, וגם בן בשאר דברים תמיד, כשני עדים המעידים בבית דין, שאין אחריהם שום ספק. והגה"ה - ודע, דאפלו יתקבצו כל חלקי ההתר של מהימן ליה כבי תרי (נאמן לו בשני עדים), אין מועיל, רק לענין להאמין בעצמו, אבל לא להפסידו בממון או להכותו, חס וקלילה, או לגנותו בדברים עבור זה, דלאו כל כמנה להאמין לזה כבי תרי (פרוש), מפני שאין בכחו להאמין לו בשני עדים) ולגרע בזה לאחריו.

אבל אם בשאר דברים אינו מאמין כל כך, ורק בזה, משום דמתקו לו רגבי לשון הרע ורכילות, גומר בנפשו הדבר, שהוא מאמין כבי תרי, בודאי אסור, דאדרבה, כל שיותר יאמין ויזילי הדבר שהוא אמת, יותר יכנס בכלל מקבל לשון הרע ורכילות.

שום תשים עליך מלך

על פי מוסר יש אולי לומר ולרמוז, בכתוב מצווה עלינו, שום תשים עליך מלך, שכל אחד ואחד יקבל עליו את המלך ויקבל עול מלכותו עליו. על ד זה שאנו מבקשים מהמלך את הצטרפויותינו או מוכיחים ומאיים שהוא הוא המלך בה"א הידיעה ואין עוד מלבדו ומבלעדו אין עוד מי שיוכל לעזור לנו. אמנם אם אנו מדברים עם ידידים ושכנים בעת שאנו מבקשים מהמלך את הצטרפויותינו, האם זה נקרא שאנו שמים עלינו את המלך...?

האמת היא שכל אחד ואחד ממליך עליו את הקב"ה, אמנם היצר משתדל לעבוד קשה על מנת להכשילו בהמלכת הבורא עליו, אמנם זמנא קא גרים, הזמן הזה, חודש אלול, אשר ידוע מהספרים הקדושים אשר המלך בשדה - וביותר ניקל להתקרב אל המלך ולבקש ממנו מה שאנו צריכים, המלך רואה שבאמת קשה לנו שלא לדבר בעת התפילה, אמנם עם כל הקושי או משתדלים כמה שאנו יכולים להתפלל ולבקש מהמלך ולא לדבר באותו העת דברים בטלים ומבוטלים, אזי המלך יענו ביום קראנו, ויתן לנו את כל הצטרפויותינו ובקשתינו, מה שאנו צריכים ברוחניות ובגשמיות, פרנסה, שידוכים, רפואות וישועות, לכלל ולפרט, וניפל אל המלך ונבקש ונתחנן לפניו שמי שאמר לעומו די יאמר כבר לצרותינו די, ונאמר לו, המלך, הרי אנו מכבדים אותך, על ידי זה שאנו מכבדים כמה שאנו יכולים את בית מוקדשך (כדכתוב מפורש שבית מדרש נקרא מקדש מעט), ואפילו כיבוד מעט, וכן אנו מכבדים את המלך על ידי זה שלא נפריע כשאנשים מדברים עמו (בשעת התפילה), אפילו השתדלות וקבלה מועטת שרק לא לדבר חלק אחד בתפילה, אמנם פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואפתח לכם פתח כפתחו של אולם אמרו חז"ל. אכיה"ר

קל וחומר מגמלה - שודאי גוזר עלינו הקב"ה אורך ימים בזה ובכא

"שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך". הנה נרמז כאן בהוראת התורה לשמור כל איש שערים שבגופו, לטהר עצמו ולהתעלות בקדושת החיים בכל חוקי ד' ומצוותיו. כנודע מפי ספרים וסופרים, שהנכנס בשערי העבודה, תחילה לראש יש לו לדעת שכך טבע העולם, שצריך כאו"א להתאמן בכל הענינים, בהתחדשות והתחזקות תמידית ללא שום רפיון, כי בלא"ה הרי עלול ליפול לבאר שחת. וזה על דרך הכתוב "והחיות רצוא ושוב" (יחזקאל א, יד), שהרי לכל אחד לפום דרגתו יש לו עליות ומורדות, בבחינת הכתוב "יעלו שמים ירדו תהומות", לפי שלא כל העיתים שוות.

ויש אשר האדם שורה בשמחת חיים פנימית, ועובד את בוראו מתוך נחת והצלחה מרובה, ומשתוקק לכל דבר שבקדושה ומחה נפשו בכך. והרגש זה ידוע ונמצא בכל נפש מישראל, שדוקא אחר שמתעלה על במתי התורה והיראה ושאר מצוות ומעשים טובים בהתלהבות הנפש והתרוממות הדעת, שוב הוא זוכה לטעום ולהרגיש במוחי עילאין וגדלות הבורא, וזוכה לעשות רצון קונו באהבה. ובמאת בתונו, כי למרות ששאפת כל הירא את ד' וחדד לדבריו, לעשות ככל דברי התורה ברמ"ה אבריו ללא שום סיג ופגם. אבל לא ימלט שבהמשך הזמן יעמד בדרכו וירד במעט מרם מעלתו.

והנסיון מוכיח שלא יתכן להחזיק עצמו בדרגה אחת בתמידות, אמנם זאת נחמתנו שכל הירידות נועדו לצורך העלייה שתבוא לאחמ"כ, וזה תכלית העבודה השלימה המתבקש מהעובד את בוראו בתמידות, להתרומם מדלות ושפלות מצבו, אפילו אחר שנכשל ונחית לדרגא נמוכה ופחותה ביותר. והחכמה מאין תמצא לדעת את ד' ולשמור מצוותיו גם בעת שנכשל ל"ע וכבר נפל עד הדיוטא התחתונה בשפל המצב, ונטרפה דעתו ושכלו, ושוב אין מעשיו וחשקו בעבודה בוער בקרבו כבתחילה. גם אז צריך לשפוט עצמו ולהעמיד שוט, שלא יעצור עצמו מלהתעלות, ויחדו עצמו בכל מיני אופנים, וישוב ויחזור להרבות ולהשיב את עצמו, לדלג על ההרים והמכשולות, ולטפס על סולם העבודה הרוחנית כמלפנים. ויתן שמחה בליבו ויתמלא ברגשי שמחה יהודיה על עצם קיומו בעולם, שזוכה להיות מהעם הנבחר מעבדי המלך, ועצם היהדות נתנת לו לאדם תקוה טובה, ועזו וחדוה בכל מצב שנמצא.

כל זה נרמז בדברי הכתוב "בכל שערך", שהרי בבכל דבר גשמי ישנם שערים בשוויות הדבר כדברי המשנה בפרק איהו נשך (בבא מציעא פרק ה משנה ז) ששער השוק הנקבע לכל הפזן שבעולם עתיד להשתנות מפעם לפעם, וימצא לפעמים שיווד המחור באופן פלאי שלא בערך, וכן להיפך שפתאום מתייקר הדבר והשער גבוה. וממנו נלמד האידן לעבוד את ד', כשם ששערי השוק בכל מקח וממכר בענינים גשמיים, יש להתחשב בכך, ולהכין עצמו לכל שינוי אם לטב או למוטב.

עאכ"כ בעבודה העיקרית, המוטל על כל איש, לשפוט עצמו בכל מצב שנמצא בשערי הנפש והנשמה המשתנים פעליות וירידות, או בין בשער הגבוה כששורה עליו רוח מטהר והתרוממות, ורואה ברכה ומצלילת בכל חפצי שמים בתורה ותפילה, והולך בדרך התורה. גם אז ישקול בדעתו בפרטיות, ויחקור ויבדוק כננעי לבבו אם אין מעורב בו מחשבת נאות והתנשאות ח"ו, שלא תזוז דעתו עליו, ויפסיד כל עמלו. והווי מבוז החיים שהאדם יעשה כל פעולותיו בפנימיות נפשו בכונה מטהרה ושלימה, ללא שום סיבות ופניות חיצוניות, שאז אין עבודתו רצויה ומקובלת לפני המקום.

וכשאוהו בזמן שהזול השער נפתח בערכו, ולפום מה דמשער בליבו הרי ירד בהשגותיו ואיכות עבודתו אינה כבתחילה, יעמיד ע"ג שוטרים, וגם אם חטא ופשע במחשבה דיבור ומעשה, יחייב עצמו בגדרים וסיגים כשוטר פנימי, לשמור ולהתרחק מכל ספק עבירה, וידקדק בקלה כבחמורה.

שילוב שני המונות בגדלות הבורא ושפלות האדם

כך פירש הר"ק רבי אלימלך מליז'נסק ז"ל ע"ג דברי הגמ' (ברכות סא, ב) 'בינוני זה וזה שופטן, ונרמז על שני הדרכים שזוהו ומוה אל תנח ירך, כי בהעדר אחת מהם יתפס במלכות היצר ויתפתה ללכת בעצת היצר הרע, אלא תמיד יחוק עצמו בגדלות השי"ת המנהיג את העולמו, ועריך מעלת בני אדם בתחתונים הזוכים לעשות רצונו ית"ש. וגם יעמיק במחשבתו לשער צפונות ליבו וקטנות האדם, ובצירוף שניהם יחד יצליח בכל עת ועונה שלא תימוט רגלו, ויתעלה בדרך המלך כראוי ונכונה, ויאריך ימים בממלכת התורה והיראה בקבלת עול מלכות שמים באהבה.

זאת ועוד איתא במדרש רבה בפרשתנו: הוה דכתיב בספר משלי "לך אל נמלה עצל" וגו' ומבואר שם בהמשך, מה ראה שלמה ללמד לעם ד' חכמה מהנמלה, לפי שכונסת אוצרות של חיטה למרות שאין לה כל צורך בכך עפ"י חוקי הטבע שקצבת חייה מוגבל לזמן קצר, אלא לפי שאומרת - שמה יגזור עלי הקב"ה עוד חיים. ושומה עלינו להתבונן איזה חכמה נפלאה טמון במעשיה.

אלא שהחובה להתלמד מהנמלה העצלה אינו רק לענין הזריזות, כי אם בעצם הדבר, שהרי כל עמלה של הנמלה העצלה שמתאמצת לאגור לעצמה מזון בכונה רחוקה שמה יוסף לה חיים, ולמרות כל החכמה שממילא כבר יש לה מזון כל צרכה, נמצא כל יגיעה לריק, שהרי קצבת החיים כפי הרגיל לטבעה לא ישתנה כהוא זה מחמת רצונה.

אבל הנדרש מאת כל איש להיות חכם - הרואה את הנולד, ויתלמד ק"ו מהנמלה המתאמצת בדבר המוטל בספק רב, וא"כ ודאי יש להתייגע ולהשקיע בכל עמלו בענין שהוא מובטח מפי חז"ל שיחיה - עושרו שמור לבעליו - אוכל פירותיו בעוה"ו והקין קיימת לעוה"ב. וככל שירבה ויוסף לאגור ולצבור הון באוצרות ורתיים בתורה ובמעשים טובים, ויניח כל כובד משקלו להרבות בזכויות בכל תחום ובכל מקום היכן משמשים מכוונים אותו, ובדרך זו הרי צדקתו לעד קיימת וקרנו תרום בכבוד.